

คู่มือ

กติการะหว่างประเทศ

สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

International Convention on Civil and Political Rights

HUMAN

จัดพิมพ์โดย

AMNESTY
INTERNATIONAL
THAILAND

เรื่อง

หน้า

สิทธิมนุษยชนคืออะไร	3
ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน	4
ลักษณะเฉพาะของสิทธิมนุษยชนที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนคือ	5
แนวทางการปฏิบัติตามหลักการสิทธิมนุษยชน	7
หน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติตามหลักการสิทธิมนุษยชน	9
สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง	10
❏ สิทธิในชีวิต	11
❏ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม	18
❏ สิทธิในเสรีภาพ	19
❏ สิทธิในการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง	23
❏ สิทธิในความเป็นส่วนตัวและครอบครัว	24

ผู้เขียน: **ปริญญญา บุญฤทธิฤทธิกุล**

วาดภาพประกอบ: **ศักดิ์ธิดา แวนแก้ว**

อาร์ตเวิร์ค: **ตฤณ ชุมภะสิทธิ์**

ปีที่พิมพ์: **2556**

สิทธิมนุษยชนคืออะไร

สิทธิมนุษยชน (Human Rights) เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากความเชื่อ ปรัชญา และคำสอนทางศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมของสังคมรวมถึงวัฒนธรรมต่างๆในโลกที่เชื่อว่ามนุษย์ที่เกิดมาทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่เช่น ทุกคนมีบัญญัติห้ามการทำลายชีวิตมนุษย์ นอกจากนั้นยังมีปรัชญาความเชื่อในวัฒนธรรมตะวันตกที่กล่าวว่ามนุษย์มีสิทธิโดยธรรมชาติในฐานะที่เกิดเป็นมนุษย์ โดยมนุษย์มีความชอบธรรมในด้านจริยธรรมที่จะรักษาชีวิตของตนเอง หรือมีอิสระทางความคิด และเชื่อว่าไม่ว่าแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันในด้านใดก็ตามแต่ ทุกคนมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ โดยเท่าเทียมและเสมอภาค

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง แนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนดังกล่าวได้รับการยอมรับและให้ความสำคัญจากทั่วโลกมากขึ้น เนื่องจากประชาคมโลกได้ตระหนักถึงความโหดร้ายทารุณของสงคราม และการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ การกระทำย่ำยีต่อ สตรี เด็กและคนชรา ซึ่งมนุษย์ได้กระทำต่อมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งผลจากสงครามครั้งนั้นได้นำไปสู่การพัฒนากฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ (International Human Rights Laws) ซึ่งเป็นหลักการ ข้อตกลง ระบบและกลไกด้านสิทธิมนุษยชนที่เป็นมาตรฐานและได้รับการยอมรับในระดับสากลเพื่อปกป้องและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของทุกคนในโลกนี้ ดังนั้นในปัจจุบัน ความเชื่อและแนวคิดที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์โดยเท่าเทียมกันจึงได้รับการคุ้มครองโดยหลักการและกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศรวมถึงกฎหมายในระดับประเทศ เช่น รัฐธรรมนูญของประเทศต่างๆ ซึ่งบัญญัติหลักการสิทธิมนุษยชนเข้าไว้ด้วย

ปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights – UDHR)

สมัยเราใหญ่แห่งสหประชาชาติซึ่งประกอบด้วยสมาชิกจากประเทศต่างๆ ได้ลงมติรับรองและประกาศใช้ปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน เพื่อเป็นหลักการสำคัญในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาคมโลกเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 และถึงแม้ว่าปณิญานฉบับนี้จะไม่ใช่สนธิสัญญาระหว่างประเทศ แต่ก็จัดเป็นกฎหมายจารีตระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญที่สุดซึ่งประเทศต่างๆ จำต้องเคารพต่อหลักการสิทธิมนุษยชนที่ได้ตราไว้ในปณิญานฉบับนี้ โดยที่ปณิญานฉบับนี้ยังเป็นพื้นฐานสำคัญของสนธิสัญญาหรือกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนอื่นๆ อีกหลายฉบับ รวมทั้งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้ปณิญานฉบับนี้ยังเป็นพื้นฐานของหลักการสิทธิมนุษยชนในรัฐธรรมนูญและกฎหมายในระดับประเทศของประเทศต่างๆ อีกด้วย

สิทธิมนุษยชนที่ระบุไว้ในปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชนอาจจำแนกกว้างๆ ได้เป็น 2 ส่วนคือ ด้านสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งรวมถึงสิทธิในชีวิต เสรีภาพและความมั่นคงของบุคคล อิสรภาพจากความเป็นทาสและการถูกทรมาน ความเสมอภาคในทางกฎหมาย สิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เสรีภาพในทางความคิด การนับถือศาสนา การแสดงความคิดเห็น เป็นต้น ส่วนอีกด้านหนึ่งคือ สิทธิในทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมซึ่งรวมถึงสิทธิในการทำงาน สิทธิทางการศึกษา สิทธิทางอาหาร และสิทธิที่จะได้รับการบริการทางด้านสาธารณสุขและสุขภาพ เป็นต้น

ลักษณะเฉพาะของสิทธิมนุษยชน ที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนคือ

1. เป็นสิทธิที่ติดตัวมาด้วยความเป็นมนุษย์ (inherent) หมายถึงเมื่อคนเกิดมาก็มีสิทธิมนุษยชนติดตัวมาด้วย ดังนั้นสิทธิเหล่านี้จะไม่มีการให้หรือซื้อ หรือสืบทอดมา

2. เป็นสิทธิที่เป็นสากล (universal) คือเป็นสิทธิของมนุษย์เหมือนกันไม่ว่าจะมีเชื้อชาติ เพศ หรือนับถือศาสนาใด ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มาจากพื้นฐานทางสังคมหรือการเมืองอย่างไร มนุษย์ทุกคนเกิดมามีอิสระเสรี มีความเท่าเทียมกันในสิทธิและศักดิ์ศรี

3. เป็นสิทธิที่ไม่สามารถถูกพรากไป หรือยกให้แก่อันได้ (inalienable) คือไม่มีใครมีจะมาพรากเอาสิทธิมนุษยชนไปจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ ถึงแม้ว่ากฎหมายของประเทศจะไม่ยอมรับรองสิทธิมนุษยชน หรือแม้จะละเมิดสิทธิมนุษยชนก็ตาม ประชาชนของประเทศนั้นก็ยังมสิทธิมนุษยชนอยู่

4. เป็นสิทธิที่ไม่ถูกแยกออกจากกัน (indivisible) กล่าวคือ สิทธิมนุษยชนที่ได้รับการรับรองภายใต้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนซึ่งประกอบด้วยสิทธิสองส่วนคือ สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง กับ สิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมนั้น จะต้องไม่ถูกแยกออกจากกัน สิทธิทั้งสองส่วนนี้จะต้องได้รับการเคารพปกป้อง และตีต้อม (ทำให้เกิดขึ้น) เพื่อที่จะให้บุคคลทุกคนสามารถดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี

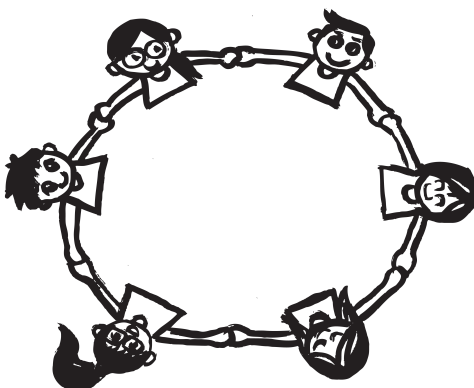
นอกจากนั้นปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนยังได้ระบุถึงหลักการที่สำคัญไว้เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติคือ หลักความเสมอภาค (Equality) และ การไม่เลือกปฏิบัติ (Non-discrimination) ซึ่งหมายถึงการที่ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกันไม่ว่าจะมีความแตกต่างด้านเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเชื่อทางการเมือง สถานภาพทางการเมืองหรือสถานภาพอื่นๆ ใดก็ตาม

แนวทางการปฏิบัติตามหลักการสิทธิมนุษยชน

ถึงแม้ว่าแนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนจะเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์โดยเท่าเทียมกันโดยกำเนิด แต่ในทางปฏิบัติ สิทธิเหล่านั้นอาจจะถูกละเมิดหรือถูกริดรอนอันเนื่องมาจากการที่เราเป็นพลเมืองซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองโดยอำนาจรัฐ โดยที่แต่ละรัฐมีแนวคิดทางการเมืองการปกครองหรือการดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่ต่างกันไปซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อ การละเมิดสิทธิของประชนชนบางกลุ่มของประเทศ เช่นรัฐบาลบางประเทศไม่อนุญาตให้ประชาชนของตนแสดงความคิดเห็นที่ตรงข้ามกับรัฐบาล ซึ่งในกรณีนี้ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดของมนุษย์ หรือ การที่รัฐบาลมีแผนการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้มีการไล่รื้อที่อยู่อาศัยหรือที่ทำกินของชุมชนโดยที่ชุมชนไม่สมัครใจหรือไม่มีการชดเชยให้เหมาะสมกับความเสียหายที่คนในชุมชนได้รับซึ่งถือได้ว่ารัฐบาลได้กระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนเช่นกัน หรือในบางประเทศรัฐบาลไม่สนใจดูแลประชาชนพลเมืองบางกลุ่มของตนเช่นในประเทศที่มีคนจากหลายเชื้อชาติ หลายเผ่าพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกัน ชนกลุ่มน้อยหรือชนพื้นเมืองบางกลุ่มอาจจะไม่ได้รับการดูแลหรือถูกละเมิดสิทธิในด้านต่างๆ เช่นถูกบังคับใช้แรงงาน เป็นต้น นอกจากนั้นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐก็อาจจะทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้เช่นกัน เช่นในกรณีกับบริษัท หรือเอกชนเข้าเอบอ้างสิทธิและยึดครองที่ดินทำกินหรือที่อยู่อาศัยของชาวบ้านเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือประกอบอุตสาหกรรม หรือการที่บริษัทเอกชนไม่จ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรมให้กับลูกจ้าง หรือไล่ลูกจ้างหญิงที่ตั้งครรภ์ออกจากงาน หรือการที่สามีทุบตีภรรยา หรือพ่อแม่ทำทารุณกรรมต่อลูก ซึ่งถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้เช่นกัน

การกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในหลายๆ กรณีถือเป็นการกระทำผิดทางกฎหมายถ้าประเทศนั้นๆ มีการบัญญัติกฎหมายคุ้มครอง เช่นกรณีของการจ่ายค่าแรงที่เป็นธรรมซึ่งกฎหมายในหลายประเทศได้กำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำไว้ซึ่งถ้ามีการละเมิดสิทธิ ผู้เสียหายสามารถฟ้องร้องและดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายได้ แต่ในบางประเทศหรือบางวัฒนธรรมมีการนำกฎหมายทางศาสนาหรือประเพณีปฏิบัติบางประการมาใช้ซึ่งอาจจะขัดต่อแนวคิดด้านสิทธิมนุษยชน เช่นการขลิบอวัยวะเพศของเด็กหญิงซึ่งมีความเจ็บปวดมากหรืออาจทำให้ผู้หญิงขลิบถึงแก่ชีวิต ซึ่งความเชื่อและประเพณีปฏิบัติเหล่านี้เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน และต้องมีการทำความเข้าใจเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นต่อไป

ทั้งนี้ในการที่จะปฏิบัติตามแนวคิดหรือหลักการสิทธิมนุษยชนนั้น สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงก็คือ การที่จะต้องมีผู้รับผิดชอบ (Duty bearers) ที่จะต้องให้ความเคารพ (Respect) ปกป้อง (Protect) และทำให้สิทธินั้นเกิดขึ้นได้จริง (Fulfill) ซึ่งผู้รับผิดชอบหลักก็คือรัฐ โดยที่ผู้ถือสิทธิ (Rights holders) สามารถเรียกร้องให้รัฐปกป้อง คุ้มครองและตีเต็มสิทธิของตน แต่ในขณะเดียวกัน ผู้ถือสิทธิหรือประชาชนแต่ละคนก็ต้องมีความรับผิดชอบที่จะไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่นด้วย เช่นกัน

หน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติตามหลักการสิทธิมนุษยชน

เคารม

หมายถึง กฎหมาย นโยบาย และโครงการของรัฐรวมถึงการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องไม่นำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น รัฐจะต้องไม่ออกกฎหมายจำกัดเสรีภาพในการนับถือศาสนา หรือไม่ดำเนินนโยบายที่จะส่งเสริมให้บริษัทรื้อถอนบ้านของประชาชน เช่น ด้านสาธารณสุขและการศึกษาเป็นกิจการเชิงพาณิชย์ซึ่งจะส่งผลให้ผู้มีรายได้น้อยหรือผู้ที่ยากลำบากในสังคมไม่สามารถเข้าถึงบริการเหล่านั้นได้

ปกป้อง

หมายถึง การที่รัฐจะต้องมีกฎหมาย นโยบาย หรือมาตรการที่จะดูแล หรือป้องกันไม่ให้กลุ่มหรือบุคคลใดซึ่งไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนของบุคคลอื่น เช่น การมีมาตรการให้นายจ้างปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน หรือการออกกฎหมายหรือมาตรการคุ้มครองผู้หญิงและเด็กจากการกระทำรุนแรงโดยบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลอื่น

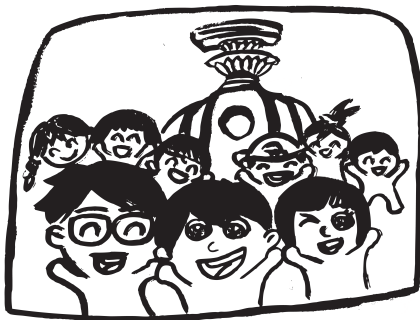
เติมเต็ม

หมายถึง การที่รัฐจะต้องออกกฎหมาย หรือดำเนินนโยบายเพื่อให้สิทธิมนุษยชนที่ทุกคนพึงจะได้รับได้เกิดขึ้นจริง เช่น การที่รัฐมีนโยบายและจัดสรรงบประมาณเพื่อให้ทุกคนได้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ได้บัญญัติหน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองสิทธิพลเมืองหรือสิทธิที่มนุษย์ทุกคนจะต้องได้รับการคุ้มครองจากการแทรกแซงใดๆ โดยรัฐหรือโดยองค์กรอื่นที่มีอำนาจ และสิทธิทางการเมืองซึ่งคือสิทธิต่างๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง สิทธิทั้งสองประการนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างและอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยที่เคารพความเท่าเทียมของมนุษย์ สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองโดยทั่วไปถือเป็นสิทธิของประชาชนทุกคนที่อยู่ในเขตแดนประเทศ ไม่ว่าจะเป็นพลเมืองของประเทศนั้นหรือไม่ ยกเว้นเพียงสิทธิทางการเมืองบางประการเท่านั้นที่จำกัดให้มีได้เฉพาะคนในชาติของรัฐนั้นๆ

มักเป็นที่เข้าใจกันว่า การที่รัฐจะปฏิบัติตามหน้าที่ของตนในการปกป้องสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองนั้น เพียงแค่รัฐไม่กระทำการละเมิดสิทธิต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นก็เพียงพอแล้ว (พันธกรณีเชิงลบ) อันที่จริงรัฐยังมีหน้าที่เชิงบวกในการคุ้มครองไม่ให้บุคคล บริษัท หรือองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ มากระทำการละเมิดสิทธิเหล่านี้ด้วย และต้องดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อทำให้สิทธินั้นเป็นจริง เช่น การออกกฎหมายหรือนโยบายเพื่อส่งเสริมสิทธิ และการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอสำหรับการบังคับใช้สิทธิ การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่บุคคลเพื่อช่วยให้เกิดความยุติธรรมขึ้น การดูแลไม่ให้ร้อนจำแออัดเพื่อให้นักโทษที่ถูกกักขังไม่ตกอยู่ในสภาพที่ถูกละเมิดความเป็นมนุษย์ เป็นต้น

สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง สามารถจัดประเภทออกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้คือ

- สิทธิในชีวิต
- สิทธิในกระบวนการยุติธรรม
- สิทธิในเสรีภาพ
- สิทธิในการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง
- สิทธิในความเป็นส่วนตัวและครอบครัว

1. สิทธิในชีวิต

สิทธิในชีวิตถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน เพราะหากไม่มีชีวิตเสียแล้วสิทธิและเสรีภาพอื่นๆ ก็ไร้ความหมาย สิทธิในชีวิตเป็นสิทธิที่ติดตัวมาแต่กำเนิดของมนุษย์ทุกคน ที่รัฐไม่อาจจะจำกัดหรือละเมิดได้ไม่ว่าในสถานการณ์ใดๆ แม้กระทั่งในสถานการณ์ฉุกเฉิน

สิทธิในชีวิตไม่ได้หมายถึงเพียงสิทธิในการมีชีวิตอยู่และการไม่ถูกฆ่า “โดยพลการ” เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงสิทธิในการมีเสรีภาพและความปลอดภัยทางกายภาพของปัจเจกบุคคลด้วย รัฐจึงต้องคุ้มครองสวัสดิภาพทางกายของประชาชนรวมทั้งห้ามการทรมานหรือการทำให้บุคคลสูญหาย อันถือเป็นการละเมิดสิทธิในชีวิตที่มีความรุนแรงอย่างมาก

การทรมานหมายถึงการกระทำใดๆ ก็ตามที่จะเจตนาจะทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือทุกข์ทรมานอย่างสาหัส ไม่ว่าจะทางร่างกายหรือทางจิตใจต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือคำสารภาพจากบุคคลนั้นหรือจากบุคคลที่สาม หรือการลงโทษบุคคลนั้นสำหรับการกระทำที่บุคคลนั้นหรือบุคคลที่สามกระทำหรือถูกสงสัยว่าได้กระทำ หรือเป็นการข่มขู่ให้กลัวหรือเป็นการบังคับขู่เข็ญบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม หรือเพราะเหตุผลใดๆ โดยที่เจ้าพนักงานของรัฐ หรือของบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งทางการเป็นผู้นำการทรมาน หรือยุยง หรือยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจ ให้มีการกระทำการทรมาน โดยไม่รวมถึงความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานที่เกิดเป็นผลปกติหรือเกิดสืบเนื่องมาจากการลงโทษที่ชอบด้วยกฎหมาย นอกจากคำนิยามข้างต้น การห้ามกระทำการทรมานยังรวมถึงการห้ามการปฏิบัติหรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม และย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อีกด้วย

แม้ว่าการห้ามการทรมานจะเน้นที่การกระทำโดยเจ้าหน้าที่รัฐ แต่ก็ได้รวมถึงการกระทำโดยบุคคลอื่นที่เจ้าหน้าที่รัฐรู้เห็นหรือยินยอมให้เกิดขึ้นด้วย ดังนั้นรัฐจึงต้องให้การคุ้มครองประชาชนทุกคนจากการถูกทรมาน ไม่ว่าจะโดยเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำโดยการหรือโดยบุคคลทั่วไปก็ตาม หน้าที่เช่นนี้ของรัฐไม่ได้จำกัดเฉพาะต่อพลเมืองของประเทศเท่านั้น ในการดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือส่งผู้ลี้ภัยกลับประเทศ รัฐจะต้องไม่ส่งบุคคลไปยังประเทศที่บุคคลนั้นจะต้องหรือมีโอกาสดูถูกทรมาน หรือถูกปฏิบัติหรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม และร้ายกาจศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อีกด้วย

การละเมิดสิทธิในชีวิตอีกวิธีหนึ่งที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งโดยส่วนใหญ่ก็เพื่อจัดการกับคนที่มีความคิดเห็นต่างจากรัฐ ก็คือการถูกอุ้มหรือถูกบังคับให้สูญหาย ไม่ว่าจะโดยเจ้าหน้าที่รัฐหรือโดยประชาชนหรือกลุ่มบุคคลอื่นที่ได้รับการสนับสนุนหรือการอนุญาตจากรัฐ โดยที่ไม่มีการให้ข้อมูลหรือไม่ยอมรับว่ามีการอุ้มบุคคลนั้นไป หรือไม่ยอมเปิดเผยว่าบุคคลนั้นอยู่ที่ไหน ทำให้บุคคลนั้นไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการเยียวยาทางกฎหมายได้

แม้ว่าสิทธิในชีวิตถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ไม่อาจละเมิดได้ไม่ว่าในสถานการณ์ใดๆ แต่ก็ยังมีบางแง่มุมที่ยังคงเป็นที่ถกเถียงกันถึงความครอบคลุมของสิทธินี้ และแต่ละประเทศก็ได้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในชีวิตเหล่านี้ต่างกันไป เป็นประเด็นที่ยังคงมีการพัฒนานิยามความหมายโดยศาลระหว่างประเทศหรือคณะกรรมการต่างๆ ของสหประชาชาติที่ดูแลเรื่องการปฏิบัติตามกฎหมายสิทธิมนุษยชน โดยประเด็นเหล่านี้ได้แก่

ก. การประหารชีวิต

ประเด็นสำคัญที่ยังคงเป็นที่ถกเถียงกันมากประการหนึ่งเกี่ยวกับสิทธิในชีวิตก็คือเรื่องการประหารชีวิต แม้ว่าจะมีการรณรงค์ในระดับโลกให้มีการยกเลิกการประหารชีวิต แต่ก็ยังมีการกำหนดโทษประหารในหลายประเทศ แม้ว่าในทางปฏิบัตินั้นหลายประเทศไม่ได้ทำการประหารชีวิตจริงแล้วก็ตาม

ในระดับกฎหมายระหว่างประเทศนั้นยังไม่ได้มีการกำหนดว่าจะต้องมีการยกเลิกโทษประหารชีวิตเอาไว้อย่างชัดเจน โดยมาตรา 6 (วรรค 2 และ 6) ของกติกาฯ ระบุว่าควรจะมีการยกเลิกโทษประหารชีวิต ซึ่งถือว่าเป็นความก้าวหน้าไปสู่การมีสิทธิในชีวิต

กติกาฯ ยอมรับโทษประหารชีวิตได้เพียงเฉพาะอาชญากรรมที่ถูกระงับที่สุด ที่ถูกตัดสินโดยศาลที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้น ตามกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในชนที่มีการประกอบอาชญากรรมนั้นเท่านั้น นั่นหมายถึงว่าไม่สามารถกำหนดโทษประหารโดยอ้างกฎหมายที่ออกภายหลังการกระทำผิดได้ โดยเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี และหญิงมีครรภ์จะต้องไม่ถูกประหารชีวิต นอกจากนี้พิธีสารเลือกรับฉบับที่สองของกติกาฯ ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเรื่องโทษประหารชีวิตนั้น ได้ระบุว่าบุคคลจะต้องไม่ถูกประหารชีวิตในรัฐภาคี ยกเว้นในกรณีรัฐภาคีขอสงวนสิทธิในการประหารชีวิตผู้ที่ก่ออาชญากรรมรุนแรงในทางอาชญากรรมระหว่างสงครามเท่านั้น ในกรณีที่บุคคลได้รับโทษประหารชีวิตตามกฎหมายก็ต้องไม่มีการประหารชีวิตเกิดขึ้น รัฐจะต้องดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อยกเลิกโทษประหารในประเทศของตนให้ได้ โดยปัจจุบันประเทศไทยยังไม่ได้ให้สัตยาบันพิธีสารฉบับนี้

แม้จะเป็นนักโทษประหาร แต่พวกเขาก็ยังคงมีสิทธิอื่นๆ ในฐานะความเป็นมนุษย์ ดังนั้นโทษประหารแล้ววิธีการประหารชีวิตจะต้องไม่เป็นวิธีการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม และย่ำความเป็นมนุษย์ ผู้ต้องโทษประหารชีวิตจะต้องมีสิทธิขอเส้ได้รับการอภัยโทษหรือลดหย่อนผ่อนโทษ และมีสิทธิได้รับการนิรโทษกรรม นอกจากนั้น ในทำนองเดียวกับกรณีการทรมาน รัฐไม่สามารถลงโทษของชาติอื่นไปยังประเทศที่บุคคลนั้นอาจจะได้รับโทษประหารชีวิตด้วย

ข. เด็กในครรภ์

อีกประเด็นหนึ่งที่ยังคงเป็นที่ถกเถียงกันอย่างกว้างขวางก็คือสิทธิของเด็กในครรภ์ มีการถกเถียงกันว่าเด็กที่ยังอยู่ในครรภ์จะถูกต้องว่าเป็นมนุษย์ที่มีชีวิตหรือไม่ และจึงมีสิทธิมนุษยชนแล้วหรือไม่ ความเห็นต่อประเด็นนี้แบ่งเป็นสองฝ่าย คือมีผู้สนับสนุนทั้งแนวคิดที่ว่าควรจะให้ผู้หญิงที่ตั้งครรภ์มีสิทธิด้านอนามัยเจริญพันธุ์ในการตัดสินใจว่าจะทำแท้งหรือไม่ ในขณะที่อีกฝ่ายเห็นว่าเด็กในครรภ์ก็เท่ากับมนุษย์ที่มีชีวิตแล้ว และการทำแท้งก็จะเท่ากับการละเมิดสิทธิมนุษยชน แม้จะมีความพยายามที่จะกำหนดอายุครรภ์ที่ถือว่าตัวอ่อนมีชีวิต แต่ก็ยังไม่อาจตกลงและหาข้อสรุปกันได้ โดยปัจจุบันกฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้งจึงแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ในกรณีที่รัฐใดรัฐหนึ่งได้บัญญัติให้การทำแท้งเป็นสิ่งผิดกฎหมาย รัฐนั้นจะต้องดูแลให้มีมาตรการช่วยเหลือผู้หญิงที่ตั้งครรภ์โดยไม่พึงประสงค์ให้สามารถเข้าถึงบริการทางการแพทย์และการศึกษา และจะต้องมีมาตรการในการป้องกันไม่ให้ผู้หญิงนั้นทำร้ายตัวเองอีกด้วย

ค. การรณบตา

ประเด็นสุดท้ายที่ยังคงเป็นทักทอเดียวกันในเรื่องสิทธิในชีวิตก็คือการกระทำการรณบตา หรือการฆ่าตัวตายเพื่อให้หลุดพ้นจากความทรมานจากโรคภัย ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ทั้งในกรณีที่อยู่บ่วยขอให้บุคคลอื่นฆ่าตนเองเพื่อที่จะได้ไม่ต้องทนทรมานจากอาการเจ็บบ่วย หรือกรณีที่อยู่บ่วยฆ่าตัวตายเองโดยความบ่วยเหลือจากบุคคลอื่น โดยกฎหมายที่กำหนดเรื่องหลักการกระทำการรณบตาเกียจแตกต่างไปในแต่ละประเทศเช่นกัน

การคุ้มครองสิทธิในชีวิตซึ่งเป็นสิ่งที่มีติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่กำเนิดนั้น ไม่ได้หมายถึงเพียงการที่รัฐจะละเว้นจากการทำร้ายหรือฆ่าประชาชนโดยพิดกฎหมายเท่านั้น เพราะรัฐยังมีหน้าที่เชิงบวกในการทำให้ประชาชนสามารถใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพด้วย เช่น การลดการเสียชีวิตของเด็กทารก การเพิ่มอายุขัยเฉลี่ย และการขจัดภาวะทุพโภชนาการและโรคระบาดต่างๆ ในกรณีที่มีการฆาตกรรมหรือการอุบหายที่อาจเป็นการละเมิดสิทธิในชีวิตเกิดขึ้น รัฐก็มีความที่ตองสืบสวนการฆาตกรรมและลงโทษผู้กระทำพิดเช่นกัน

2. สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

สิทธิในกระบวนการยุติธรรมนั้นเกี่ยวข้องกับบุคคลที่ถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย รวมถึงนักโทษที่ถูกตัดสินว่าก่ออาชญากรรมและถูกกักขังอยู่ในเรือนจำ

สิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม

หมายถึงการดำเนินคดีโดยคณะตุลาการที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้น เป็นคณะตุลาการที่เป็นอิสระ และเป็นกลาง นั่นคือคณะตุลาการที่เป็นอิสระจากทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ ศาลจะต้องเป็นอิสระทั้งในเรื่องการได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง การถูกปลดออกจากตำแหน่ง ความมั่นคงในตำแหน่ง และการได้รับการคุ้มครองจากแรงกดดันและการแทรกแซงจากภายนอก และผู้พิพากษาจะต้องมีความเป็นกลาง คือไม่มีผลประโยชน์ส่วนตนเกี่ยวข้องในคดีที่ตนพิจารณา

ในด้านกระบวนการพิจารณาคดี มีหลักเกณฑ์สากลกว้างๆ คือ ผู้ต้องหาต้องมีสิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีและการตัดสินคดีที่เปิดเผยต่อสาธารณะ การจะปิดกั้นไม่ให้สื่อมวลชนและสาธารณชนเข้าฟังการพิจารณาคดีทั้งหมดหรือบางส่วนจะทำได้ด้วยเหตุผลทางศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือความมั่นคงของชาติในสังคมประชาธิปไตย หรือเพื่อปกป้องชีวิตส่วนตัวของคู่กรณี หรือในสภาพการณ์พิเศษที่ศาลเห็นว่าการพิจารณาโดยเปิดเผยนั้นอาจกระทบต่อกระบวนการความยุติธรรมเท่านั้น โดยที่ต้องเปิดเผยคำพิพากษาในคดีอาญา หรือคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยข้อพิพาทในคดีอื่น เว้นแต่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของเด็กและเยาวชน หรือเป็นกระบวนการพิจารณาที่เกี่ยวกับข้อพิพาทของคู่สมรสในเรื่องการเป็นพู้ปกครองเด็ก

ผู้ถูกดำเนินคดียังต้องมีความเท่าเทียมในสถานะทางคดี ไม่มีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้เปรียบเหนืออีกฝ่าย อย่างมากตั้งแต่ขั้นต้นของกระบวนการ ผู้ต้องสงสัยจะต้องได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ และต้องมีมาตรการคุ้มครองผู้ต้องสงสัย เช่น ผู้ต้องสงสัยต้องไม่ถูกบังคับให้ต้องยอมรับผิด ต้องมีสิทธิในการได้รับรู้ข้อกล่าวหา มีเวลาและเครื่องมือเพียงพอในการเตรียมคดีเพื่อแตกต่างให้ตัวเอง มีสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากทนายความ มีสิทธิในการซักค้านพยาน สิทธิในการได้รับบริการล่ามแปลภาษา สิทธิในการอุทธรณ์ สิทธิที่จะไม่ถูกลงโทษโดยที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ และจะต้องไม่ถูกดำเนินคดีย้อนหลังด้วยกฎหมายที่ยังไม่ได้ออกมาในขณะที่มีการกระทำผิดเกิดขึ้น โดยหากพบในภายหลังว่าบุคคลนั้นไม่ได้อำนาจผิด หรือพบว่ากระบวนการพิจารณาคดีดำเนินไปโดยมีข้อบกพร่อง จะต้องมีการจ่ายค่าชดเชยให้บุคคลนั้น

สิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมยังต้นนั้น บางสิทธิถือเป็นสิทธิพื้นฐานที่ไม่อาจถูกจำกัดได้แม้ในสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น หลักการเรื่องการให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องสงสัยเป็นผู้บริสุทธิ์

สิทธิของผู้ถูกจับกุมและผู้ต้องขัง

สิทธิในเสรีภาพของบุคคลไม่ได้หมายความว่าบุคคลนั้นจะต้องไม่ถูกจับกุมหรือถูกกักขัง แต่สิทธินี้เป็นการประกันว่าการจับกุมหรือกักขังนั้นต้องไม่เป็นไปโดยพลการหรือผิดกฎหมาย ในกรณีการจับกุม บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมโดยอำเภอใจไม่ได้ จะต้องเป็นไปตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย โดยผู้ที่ถูกจับกุมจะต้องได้รับแจ้งถึงเหตุผลและข้อหาในการจับกุมโดยพลัน การกักขังก่อนการพิจารณาคดีจะต้องสั้นที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ หลังจากนั้นจะต้องถูกนำตัวไปยังศาลโดยรวดเร็ว และจะต้องมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีภายในระยะเวลาอันสมควรโดยไม่ชักช้า หรือได้รับการปล่อยตัวไป ในกรณีที่บุคคลถูกจับกุมหรือถูกควบคุมโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ต้องมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทน

หากถูกตัดสินแล้วว่ามีความผิดและต้องถูกกักขัง ผู้ต้องขังที่แม้จะถูกลิดรอนเสรีภาพในการเดินทางเคลื่อนไหว ก็ยังจะต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่มีอยู่ภายในมนุษย์ทุกคน การถูกล่วงล้ำโดยการกักขังต้องถือเป็นมาตรการที่มีเป้าหมายเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการฟื้นฟูทางสังคมของผู้กระทำผิด ผู้ต้องขังจะยังคงมีสิทธิขั้นต่ำ คือผู้ต้องหามีต้องถูกกักขังแยกออกจากผู้ที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดแล้ว โดยต้องแยกผู้ต้องหาคือเป็นเด็กและเยาวชนออกจากผู้ต้องหาคือเป็นผู้ใหญ่ ทั้งขั้นตอนการจับกุมและการดำเนินคดีจะต้องกระทำอย่างรวดเร็ว เพื่อให้นำตัวขึ้นพิจารณาคดีพยานคดีให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ นั่นก็คือต้องมีการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมอย่างรวดเร็วภายในระยะเวลาที่เหมาะสม เพราะความยุติธรรมที่ล่าช้านั้นเทียบได้กับการปฏิเสธความยุติธรรมนั่นเอง

3. สิทธิในเสรีภาพ

เสรีภาพในความคิดเห็นและการแสดงออก

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นถือได้ว่าเป็นสิทธิหลักของบุคคลที่จะสามารถใช้เพื่อปกป้องตนเองจากการละเมิดของรัฐมาได้ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นรวมถึงเสรีภาพในการแสวงหา การรับ และการแจกจ่ายข้อมูลและความคิดต่างๆ ผ่านทางสื่อต่างๆ

การใช้สิทธินี้ต้องมาพร้อมกับหน้าที่และความรับผิดชอบ รัฐจึงอาจจำกัดหรือกำหนดขอบเขตเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้ในบางประการ คือสามารถห้ามการแสดงความคิดเห็นที่เป็นการส่งเสริมสงคราม หรือความเกลียดชังทางชาติพันธุ์ สันชาติ หรือศาสนา การทำลายสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น และในกรณีการรักษาความมั่นคงของชาติ ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชนได้ทำนั้น

เสรีภาพในความคิดและการนับถือศาสนา

เสรีภาพในความคิดและการนับถือศาสนาหรือความเชื่อเป็นสิทธิที่ไม่อาจถูกจำกัดไม่ว่าด้วยเหตุผลใดๆ การประกันหลักการเรื่องเสรีภาพในความคิดและการนับถือศาสนานั้นหมายความว่าบุคคลจะต้องไม่ถูกบังคับให้เปลี่ยนกระบวนความคิดของตนเอง ถูกบังคับให้แสดงความคิด เปลี่ยนความเห็น หรือปรับความเชื่อทางศาสนาของตน ยกเว้นในกรณีการแสดงออกทางศาสนาหรือความเชื่อที่อาจถูกจำกัดโดยกฎหมายเพื่อรักษาความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย สุขอนามัย หรือศีลธรรมของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นมูลฐานของบุคคลอื่นเท่านั้น

เสรีภาพจากการตกเป็นทาสหรือถูกบังคับใช้แรงงาน

มนุษย์ทุกคนจะต้องไม่ถูกนำเอาตัวตกเป็นทาสของคนอื่น นั่นคือต้องไม่บุคคลที่มีอำนาจยึดเป็นเจ้าของเหนือตน และทำให้บุคคลที่เป็นเจ้าของสามารถแสวงประโยชน์จากบุคคลนั้นได้โดยไม่ต้องรับผิดชอบ ในการพิจารณาเรื่องการตกเป็นทาส เราต้องพิจารณาเรื่องการจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเดินทาง ระดับการควบคุมเหนือทรัพย์สินของบุคคลนั้น และเรื่องการยินยอมอย่างมีข้อมูลพร้อมและความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีอย่างสมบูรณ์ประกอบไปด้วย เมื่อนิยามโดยกว้างแล้ว เสรีภาพจากการถูกเอาตัวลงเป็นทาสยังหมายรวมถึงการห้ามการค้าเด็ก โสเภณีเด็ก ภาพลามกอนาจารเด็ก การใช้เด็กในความขัดแย้งทางอาวุธ การขลิบอวัยวะเพศเด็กหญิง การใช้แรงงานเด็ก การเป็นหนี้ทาส การค้ามนุษย์ การขายอวัยวะมนุษย์ การแสวงประโยชน์จากการขายบริการทางเพศ และการปฏิบัติบางอย่างของรัฐที่มีการเหยียดผิว อีกด้วย

ส่วนแรงงานบังคับหรือการเกณฑ์แรงงานนั้นหมายถึงการบังคับให้บุคคลต้องทำงานโดยหากบุคคลนั้นไม่ยินยอมจะต้องถูกลงโทษ ทั้งนี้ไม่รวมถึงการทำงานของผู้ที่ถูกคุมขังตามกฎหมาย การทำงานในลักษณะทางทหาร และการรับใช้ชาติตามที่กฎหมายกำหนด การเกณฑ์ให้ปฏิบัติงานในกรณีฉุกเฉินหรือกรณีภัยพิบัติที่คุกคามต่อความอยู่รอดหรือความพาลูกของชุมชน หรืองานหรือบริการที่เป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่ปกติของพลเมือง

เสรีภาพในการเดินทางเคลื่อนไหว

บุคคลทุกคนมีเสรีภาพที่จะเดินทางภายในขอบเขตประเทศหนึ่งๆ ได้อย่างเสรี โดยปราศจากอุปสรรค และโดยไม่ต้องขออนุญาตจากทางการ และยังมีสิทธิที่จะเลือกตั้งถิ่นฐานในประเทศหนึ่งๆ สิทธิที่จะเดินทางออกจากประเทศใดๆ รวมถึงประเทศของตนเอง และสิทธิที่จะเดินทางเข้าประเทศของตนเอง

โดยบุคคลต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศหนึ่งๆ อย่างถูกกฎหมาย และอยู่ในประเทศนั้นอย่างถูกกฎหมายก็มีสิทธิเดินทางเคลื่อนไหวในประเทศนั้นๆ เช่นกัน รัฐจะต้องดูแลให้สิทธิเสรีภาพในการเดินทางเคลื่อนไหวนี้ได้รับการคุ้มครองจากการแทรกแซงโดยทั้งรัฐและเอกชน โดยเฉพาะในกรณีของพลเมือง รัฐจะต้องคุ้มครองสิทธิในการเดินทางและการเลือกตั้งถิ่นฐานของพลเมืองไม่ให้ถูกจำกัดโดยกฎหมาย ประเพณีปฏิบัติ บุคคลอื่น หรือญาติของพลเมืองนั้นอีกด้วย

เสรีภาพในการเดินทางเคลื่อนไหวในประเทศ จะถูกจำกัดได้ก็เพื่อปกป้อง “ความสงบเรียบร้อยของสาธารณะ” ในกรณีการกักขังบุคคล กรณีที่ต้องมีการควบคุมการจราจร หรือกรณีจำเป็นต้องมีมาตรการพิเศษ (เช่น การปิดถนน) เพื่อรักษาความปลอดภัยของสาธารณะ กรณีการควบคุมด้วยเหตุผลเรื่องสุขภาพของสาธารณะ เช่น การกักกันบุคคลที่ติดโรคที่สามารถแพร่เชื้อให้บุคคลอื่นได้ และการควบคุมเพื่อรักษาสีงแวดล้อมตามธรรมชาติ เท่านั้น

นอกจากการเดินทางแล้ว บุคคลที่อาศัยอยู่อย่างถูกกฎหมายภายในดินแดนของรัฐหนึ่งยังมีสิทธิที่จะเลือกตั้งถิ่นฐานของตนเองในรัฐนั้นได้ โดยจะต้องไม่ถูกบังคับให้พลัดถิ่นฐานอยู่ภายในประเทศ ส่วนคนต่างชาติที่อยู่อาศัยในรัฐหนึ่งอย่างถูกกฎหมายนั้นจะถูกไล่ออกจากรัฐนั้นได้ก็โดยคำวินิจฉัยตามกฎหมายเท่านั้น และผู้นั้นย่อมได้รับอนุญาตให้ใช้เองแสดงเหตุผลคัดค้านการขับไล่ออกจากรัฐนั้น และขอให้มีการทบทวนเรื่องของตนได้ เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุผลจำเป็นอย่างอื่นด้านความมั่นคงแห่งชาติ

เนื่องจากไม่มีรัฐใดเป็นเจ้าของบุคคล บุคคลจึงมีเสรีภาพในการเดินทางออกจากประเทศใดๆ รวมถึงประเทศของตนเอง รวมถึงมีสิทธิในการเดินทางออกนอกประเทศเป็นการถาวร หรือเดินทางเพียงระยะสั้น และมีสิทธิเดินทางออกจากประเทศของตนเพื่อขอลี้ภัยจากการประหัตประหารไปยังประเทศอื่นได้

สิทธิในการเดินทางนั้นมิได้รวมถึงสิทธิในการเดินทางเข้าอีกประเทศหนึ่งได้อย่างไม่มีข้อจำกัด ทุกคนที่ไปอยู่ต่างประเทศนั้นมีสิทธิที่จะเดินทางกลับประเทศตนเอง แต่รัฐมีสิทธิกำหนดเงื่อนไขในการเดินทางของคนต่างชาติที่จะเข้าประเทศของตนได้ รัฐมีหน้าที่ดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อให้พลเมืองของตนที่อยู่ต่างประเทศมีสิทธิกลับมาประเทศตนเองได้ หากพลเมืองของรัฐถูกกักขังอยู่ต่างประเทศ รัฐก็มีหน้าที่ในการทำความตกลงกับประเทศที่กักขังบุคคลนั้นเพื่อจัดการให้เขาสามารถเดินทางกลับเข้าประเทศตนเองได้ สิทธินี้ไม่รวมถึงกรณีบุคคลที่ก่ออาชญากรรมในต่างประเทศซึ่งไม่มีเสรีภาพในการกลับประเทศบ้านเกิดตนเอง

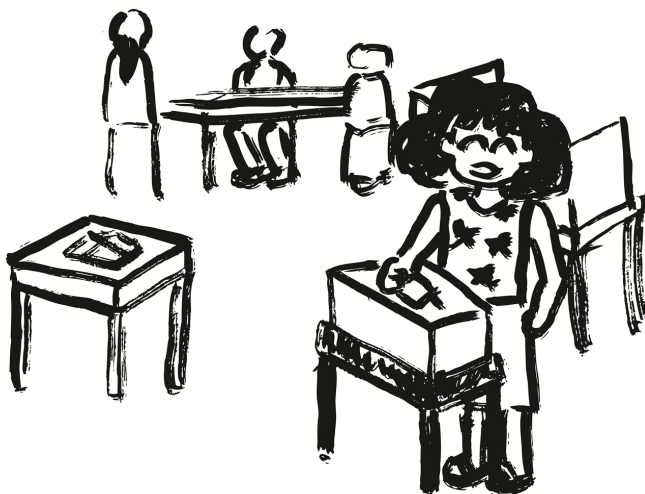
4. สิทธิในการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง

ในสังคมประชาธิปไตยนั้น พลเมืองทุกคนมีสิทธิทางการเมืองเพื่อที่จะได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในนโยบายด้านต่างๆ อีกทั้งยังมีสิทธิในการรวมตัวกันเพื่อต่อรองอำนาจกับทางรัฐได้

สิทธิในการลงคะแนนเสียงและสมัครรับเลือกตั้ง

พลเมืองของแต่ละประเทศมีสิทธิในการเลือกตั้งและลงสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งที่แท้จริงที่จัดขึ้นเป็นระยะ โดยประชาชนทุกคนมีสิทธิลงคะแนนเสียง ในการลงคะแนนแบบปิดลับ สิทธิในการเลือกตั้งและลงคะแนนเสียงจะต้องได้รับการกำหนดไว้ในกฎหมาย และจะถูกจำกัดได้ด้วยเหตุผลที่ชอบธรรมบางประการ เช่น การกำหนดอายุขั้นต่ำของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง แต่จะไม่สามารถจำกัดสิทธิในการเลือกตั้งเนื่องจากเหตุผลด้านความพิการทางกาย การศึกษา หรือทรัพย์สินสมบัติได้

นอกจากจะมีสิทธิในการเลือกผู้แทนแล้ว ประชาชนยังมีสิทธิในการมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ: สิทธิในการเข้าข้างการบริการสาธารณะอย่างเท่าเทียมกัน และสิทธิในการจัดตั้งและเข้าร่วมองค์กรและสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือกิจการสาธารณะ อีกด้วย

สิทธิในเสรีภาพในการสมาคมและการรวมตัว

ประชาชนมีสิทธิในการชุมนุมโดยสงบ และบุคคลสามารถรวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของกลุ่ม ไม่ว่าจะในรูปแบบสมาคม สโมสร พรรคการเมือง องค์กรพัฒนาเอกชน หรือบริษัท รวมถึงสิทธิในการจัดตั้งและร่วมสมาคมโดยอิสระ

รูปแบบการรวมตัวที่สำคัญคือการจัดตั้งสหภาพแรงงานเพื่อปกป้องประสิทธิและสิทธิในการทำงานของแรงงาน โดยแรงงานมีสิทธิในการจัดตั้งและเข้าร่วมสหภาพแรงงาน และสหภาพแรงงานมีสิทธิในการบริหารงานของตน มีสิทธิเข้าร่วมสหพันธ์แรงงานและองค์กรระหว่างประเทศ และกำหนดกฎระเบียบของตนเอง สหภาพแรงงานยังมีเสรีภาพในการหยุดงานเพื่อใช้เป็นข้อต่อรองในการคุ้มครองผลประโยชน์ของแรงงาน โดยการหยุดงานจะต้องเป็นไปตามกฎหมาย

ทั้งสิทธิในการสมาคมรวมตัวและสิทธิในการชุมนุมนั้นอาจถูกจำกัดได้ตามที่กฎหมายกำหนด โดยต้องเป็นการจำกัดเพียงเท่าที่จำเป็นสำหรับสังคมประชาธิปไตย เช่น เพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงของชาติ หรือความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชน หรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น เท่านั้น

5. สิทธิในความเป็นส่วนตัวและชีวิตครอบครัว

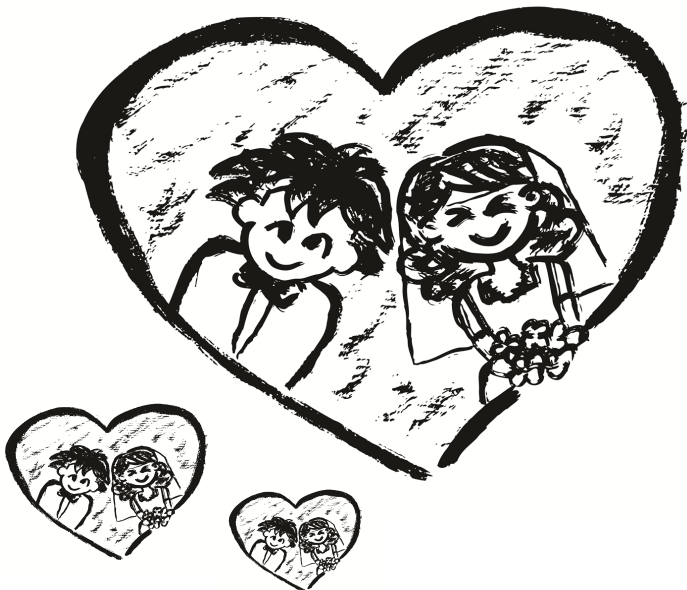
สิทธิในความเป็นส่วนตัว

สิทธิในความเป็นส่วนตัวเป็นสิทธิที่สำคัญอีกประการหนึ่งต่อการปกป้องและรักษาศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิในความเป็นส่วนตัวรวมถึงการปกป้องอัตลักษณ์ (ชื่อเสียงเรียงนาม) ชื่อ เพศสภาพ เกียรติยศ ศักดิ์ศรี การปรากฏตัว ความรู้สึก และความโน้มเอียงทางเพศของบุคคล และขยายความไปถึงเคหสถาน ครอบครัว และการติดต่อสื่อสารด้วย เช่น สายสัมพันธ์ทางสายเลือด ทางเครือญาติ การแต่งงาน การรับบุตรบุญธรรม ความเป็นส่วนตัวที่บ้านและที่ทำงาน การไม่ถูกดักฟังโทรศัพท์หรือแอบอ่านจดหมาย

สิทธิในการแต่งงานและการสร้างครอบครัว

ครอบครัวเป็นหน่วยขั้นพื้นฐานของสังคมเพราะฉะนั้นจึงย่อมมีสิทธิได้รับการคุ้มครองจากสังคมและรัฐ รัฐจะต้องเคารพเสรีภาพของบุคคลในการตัดสินใจแต่งงาน และการให้ความเท่าเทียมของบุคคลทั้งคู่ การสมรสกระทำโดยปราศจากความยินยอมอย่างเต็มใจของผู้ที่เจตนาจะสมรสกันมิได้ การห้ามการหย่าร้างไม่ว่าจะในกรณีใดๆ ด้วยเหตุผลทางศาสนาจึงถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิประการนี้ด้วย

และเมื่อเด็กเกิดมาแล้ว เด็กทุกคนต้องมีชื่อและได้รับการจดทะเบียนกันที่ภายหลังการเกิด อีกทั้งเด็กทุกคนยังมีสิทธิที่จะได้รับสัญชาติ โดยจะต้องไม่ถูกเลือกปฏิบัติไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ ไม่ว่าจะเป็นเหตุผลด้านเชื้อชาติ เพศ เพศ ภาษา ศาสนา เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน หรือถิ่นกำเนิดของเด็กคนนั้น สิทธิในการได้รับการจดทะเบียนเกิดและสัญชาตินี้ถือเป็นพื้นฐานอันสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เด็กคนนั้นเป็นพลเมืองที่มีสิทธิสมบูรณ์ของรัฐนั้นๆ

ความเท่าเทียมและการไม่เลือกปฏิบัติ

หลักการเรื่องความเท่าเทียมและการไม่เลือกปฏิบัติถือเป็นหลักการที่กำกับสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองทุกประการ หัวใจของหลักการนี้คือบุคคลทุกคนล้วนมีสถานะทางกฎหมายอย่างเสมอภาคกัน ดังนั้นบุคคลจึงไม่อาจถูกเลือกปฏิบัติให้ต่างกันโดยสิ้นเชิงได้ ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีเพศพันธุ์ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรืออื่นๆ ชาติกำเนิดหรือกำเนิดทางสังคม ทรัพย์สิน ต้นกำเนิด หรือสถานะอื่นใด ยกเว้นในกรณีที่มีวัตถุประสงค์หรือเหตุผลที่ชอบธรรมรองรับ โดยเหตุผลหรือวัตถุประสงค์รองรับนั้นต้องสมส่วนกับเหตุผลหรือเป้าหมายที่ต้องการด้วย

ข้อยกเว้น

สิทธิต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นอาจจะถูกยกเว้นไม่ให้ปฏิบัติได้ในบางสถานการณ์ ทั้งนี้โดยมีเงื่อนไขว่ารัฐจะหลีกเลี่ยงหน้าที่ในการไม่ละเมิดและคุ้มครองสิทธิต่างๆ ได้ชั่วคราวก็เพียงแต่ในสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งจะต้องเป็นภัยฉุกเฉินที่คุกคามความอยู่รอดของประเทศ และจะต้องมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินอย่างเป็นทางการเท่านั้น โดยการจำกัดสิทธิจะต้องเป็นไปในระดับเท่าที่จำเป็นต่อสถานการณ์ฉุกเฉินในสังคมประชาธิปไตยเท่านั้น

อีกทั้งรัฐยังต้องแจ้งแก่รัฐอื่นๆ ที่เป็นภาคีกติกาฯ ถึงสิทธิที่จำเป็นต้องจำกัดในช่วงสถานการณ์ฉุกเฉิน พร้อมทั้งชี้แจงเหตุผลประกอบด้วย

แม้กระนั้น สิทธิบางประการถือเป็นสิทธิพื้นฐานที่ไม่อาจละเมิดได้แม้ในสถานการณ์ฉุกเฉิน คือ สิทธิที่จะไม่ถูกฆ่าโดยพลการ สิทธิที่จะไม่ถูกทรมานหรือเอาตัวตกเป็นทาส สิทธิที่จะไม่ถูกจำคุกเพียงเพราะไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้ รวมถึงเสรีภาพในความคิด ความเท่าเทียมกันทางกฎหมาย และสิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม เช่น การสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

HUMAN

สิทธิในชีวิต เสรีภาพและความมั่นคงของบุคคล อิสรภาพจาก
ความเป็นทาสและการถูกทรมาน ความเสมอภาคในทางกฎหมาย
สิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เสรีภาพในทางความคิด
การนับถือศาสนา การแสดงความคิดเห็น สิทธิในการทำงาน
สิทธิทางการศึกษา สิทธิทางอาหาร สิทธิที่จะได้รับการบริการ
ทางด้านสาธารณสุขและสุขภาพ

AMNESTY
INTERNATIONAL
THAILAND

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย
90/24 ซอยลาดพร้าว 1 ถนนลาดพร้าว แขวง
จอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ 02 513 8745

www.amnesty.or.th
www.facebook.com/AmnestyThailand
www.facebook.com/Artist4Amnesty
www.twitter.com/AmnestyThailand
www.youtube.com/AmnestyThailand